

Lekker onaangenaam

De vele gebruiksmogelijkheden van *lekker*

‘Ga je nog lekker op wintersport?’ ‘Nee, ik blijf lekker thuis.’ *Lekker* is een handig woord, dat je in allerlei betekenissen kunt gebruiken – zelfs tegenovergestelde. Een inventarisatie.

BERTHOLD VAN MARIS

Illustratie: Matthijs Sluiter

In de lijst van meestgebruikte woorden in alledaagse gesprekken staat *lekker* op een eervolle 262ste plaats. Het wordt even vaak gebruikt als *kom*, *steeds* en *jou*. Waarom zeggen we zo vaak ‘lekker’? Waarschijnlijk omdat het een van de meest relaxte woordjes van het Nederlands is:

- We hebben lekker gewandeld.
- Hij had lekker gekookt.
- Het was lekker weer.

Maar *lekker* wordt ook in minder aaibare betekenissen gebruikt:

- Val maar lekker dood!
- Hij was weer lekker irritant ...

In deze twee voorbeelden zorgt *lekker* voor een hatelijke, baldadige, sarcastische ondertoon. Is hier gewoon sprake van ironie, waarbij je expres het omgekeerde zegt van wat je bedoelt, zoals je dat ook doet in ‘Mooie boel!’ en ‘Fraai is dat!’? Of is er meer aan de hand? Zijn we hier getuige van een betekenis van *lekker* die zich langzaam heeft losgezongen van de oorspronkelijke betekenis?

Tevredenheid

Laten we eerst even kijken naar die ‘gewone’ betekenis. *Lekker* is in de eerste plaats ‘aangenaam van

smaak’ – etymologisch beschouwd is dat de oudste betekenis – maar ook ‘aangenaam van geur’ en ‘aangenaam aanvoelend’. Uit dit zintuiglijke *lekker* heeft zich een tweede betekenis ontwikkeld. Vergelijk deze twee zinnen eens met elkaar:

- We hebben lekker gewandeld.
- We gaan lekker wandelen.

In de eerste zin kun je *lekker* probleemloos vervangen door *aangenaam* (‘We hebben aangenaam gewandeld’), in de tweede zin niet: ‘We gaan aangenaam wandelen’ klinkt gek. In de eerste zin geeft *lekker* een positief oordeel over de (zintuiglijke) kwaliteit van een specifieke wandeling, in de tweede zin betekent *lekker* meer zoiets als ‘en dat vind ik fijn’ of ‘en daar verheug ik me op’.

Dit gebruik van *lekker* komt heel veel voor. Eigenlijk kun je dit *lekker* bijna overal bij zetten. Je kunt zeggen: ‘Ik ga vanavond lekker naar de film’, maar bij het tegenovergestelde kun je het woord net zo goed gebruiken: ‘Ik blijf vanavond lekker thuis.’

Dat je bijna overal *lekker* bij kunt zetten, en dat dit woord ervoor zorgt dat de hele zin dan een gevoel van tevredenheid weergeeft, wijst erop dat we hier te maken hebben met een bijzonder type bijwoord: een zogeheten modaal partikel.

Modale partikels kleuren de zin op een subtiele manier in. Ze kunnen een bewering wat nuanceren: